

Predikant in de praktijk

PREDIKANT IN DE PRAKTIJK

*Voorgangers over preken en
preekvoorbereiding*

Onder redactie van drs. Arjan Berensen

Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

ISBN 978 90 239 7045 3

NUR 700

Vormgeving: Anton Sinke, www.antonsinke.nl

Foto omslag: Kansel Grote Kerk Dordrecht (Hein Verburg,
Beeldbank PKN)

Foto Bert Altena (p. 22): Eric van Santen

Foto Jos Douma (p. 44): Patrick Ooms

Foto Jantine van Iersel-Veenhof (p. 87): Ruben Timman

© 2016 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

www.uitgeverijboekencentrum.nl

Alle rechten voorbehouden

INHOUD

	<i>Paspoort: Arjan Berensen</i>	8
	Ten geleide: smaken naar méér	9
	<i>Paspoort: Richtsje Abma</i>	12
1	Motivatie	13
	<i>Paspoort: Bert Altena</i>	22
2	Visie	23
	<i>Paspoort: Karin van den Broeke</i>	33
3	Wakker liggen	34
	<i>Paspoort: Jos Douma</i>	44
4	Proces	45
	<i>Paspoort: Kees van Dusseldorp</i>	56
5	Bronnen	57
	<i>Paspoort: Hilbrand van Eeken</i>	66
6	Meelezers	67
	<i>Paspoort: Bert Karel Foppen</i>	76
7	Tekstkeuze	77
	<i>Paspoort: Jantine van Iersel-Veenhof</i>	87
8	Doelgroep	88
	<i>Paspoort: Mirjam Kollenstaart-Muis</i>	98

9	Structuur en plaatjes	99
	<i>Paspoort: Reinier van Kooten</i>	109
10	'Uit preken'	110
	<i>Paspoort: René van Loon</i>	119
11	Hij en ik	120
	<i>Paspoort: Hendrik Mosterd</i>	132
12	Contact	133
	<i>Paspoort: René van der Rijst</i>	144
13	Experimenten	145
	<i>Paspoort: Hester Smits</i>	153
14	Improvisatie	154
	<i>Paspoort: Willem Smouter</i>	165
15	Kerstnachtdienst	166
	<i>Paspoort: Ilonka Terlouw</i>	174
16	Feedback	175
	<i>Paspoort: Frans Willem Verbaas</i>	186
17	Ontwikkeling	187
	<i>Paspoort: Jan Wolsheimer</i>	198
18	Missionair	199
	<i>Paspoort: Henk van der Meulen</i>	208
	Slotanalyse: als uw woorden opengaan, is er licht	209

Paspoort: Arjan Berensen

Drs. A.P. Berensen (1982)
Predikant in de Protestantse Kerk
in Nederland
Standplaatsen: Enter (2009-2016)
en Nieuw-Vennep (vanaf 2016)

800 diensten geleid met 450
voorbereide preken

Combineert als webredacteur
van PreekWijzer.nl twee passies:
homiletiek en nieuwe media

TEN GELEIDE SMAKEN NAAR MÉÉR

9

Een culinair journalist bezocht in zijn werkzame leven duizenden restaurants. Elke avond stak hij zijn voeten onder een andere dinertafel. Hij wist alles van sterren, gerechten en smaken. Op een zeker moment werd de culinair journalist opa. Trots als hij was, nam hij zijn kleindochter van jongs af aan mee naar de restaurants die hij dagelijks recenseerde.

Kleindochter was acht jaar, toen zij haar grootvader een vraag stelde: 'Opa, hebt u in al die jaren weleens een kok gesproken?' 'Nou, eigenlijk niet,' zei de rondbuikige grijsaard.

'Maar opa, hebt u in al die jaren dan weleens een kijkje in de keuken genomen?'

'Nee.'

'Maar opa, hoe kunt u dan de liefde proeven, die in deze gerechten zit?'

Liefde proeven en inspiratie opsnuiven

Wat weet ú van preken? Vermoedelijk hebt u een brede ervaring met voorgangers, kerkdiensten en preken. Nog waarschijnlijker is het dat u een 'fijnproever' bent: anders had u dit boek niet opengeslagen. Preken zijn ervoor bestemd beproefd te worden: dat is een goede zaak.

Daartoe dient ook dit boek: om u een kijkje te geven in de keuken die anders vrijwel altijd gesloten blijft. U ziet de prediker aan het werk en u zult zien: geestelijk voedsel wordt met grote zorg bereid. De zweetdruppels op het voorhoofd, de glimlach rond de mond: eerlijk en open krijgen de vele praktische kanten van het wordingsproces van een preek hier

een plek. Zodat u, beter dan ooit, de liefde zult proeven waarmee preken worden toebereid!
 Koks eten zelden buiten de deur van het eigen restaurant. Predikanten preken dikwijls alleen voor eigen parochie. Dit boek biedt hun die zelf voorgaan (of daartoe leren), geurige dampen uit andermans keuken. Snuif inspiratie op, word opnieuw aan het denken gezet.

Gesprek

Predikant in de praktijk brengt u in gesprek met negentien predikanten uit zes kerkgenootschappen. Al lezend vormt u zich een beeld van de vele praktische keuzes die elke voorganger iedere week tijdens de preekvoorbereiding te maken heeft. De verschillende hoofdstukken volgen globaal de route die voorgangers wekelijks afleggen. Om goede aandacht te kunnen besteden aan de preekvoorbereiding, zijn liturgische vraagstukken buiten beschouwing gelaten.

We laten – als een bewuste, principiële keuze – de voorgangers zelf aan het woord, mét alle verscheidenheid én eenheid die dat met zich meebrengt. De gekozen voorgangers vertegenwoordigen een variatie in geslacht, kerkelijke oriëntatie, leeftijd en ervaring. Het gaat om voorgangers die in de actieve dienst van een kerkelijke gemeente staan. Veel van hen hebben bijzondere affiniteit met de homiletiek (preekkunde). Om hen zo objectief mogelijk aan het woord te laten, staan hun bijdragen in alfabetische volgorde, waarbij in elk hoofdstuk een andere voorganger als eerste het woord krijgt.

Dank

De meewerkende collega's ben ik bijzonder dankbaar voor hun openhartigheid! Graag dank ik ook uitgeverij Boeken-centrum, in de personen van Arjen van Trigt en Inge Slings, voor de begeleiding in het hele vervaardigingsproces. Dr. Henk van der Meulen danken wij voor het schrijven van een boeiend analyserend slothoofdstuk. Het is mijn wens dat dit boek de breedte van de kerk zal dienen: dat preken erdoor 'zullen smaken naar méér' – voor zowel voorganger als hoorder.

Arjan Berensen
 Enter, januari 2016

Paspoort: Richtsje Abma

Dr. R. Abma (1966)
Predikant in de Protestantse
Kerk in Nederland
Standplaatsen: Vreeland (2000-
2010) en Huizen (vanaf 2010)

465 diensten geleid met 460
voorbereide preken

Wil in rouwdiensten het leven
van de overledene met de Schrift
verbinden

1 MOTI- VATIE

13

Wat is uw motivatie tot het voorbereiden en houden van een preek?

Richtsje Abma — Mijn drijfveer is de gemeente toe te leiden naar het Woord van de bevrijdende God. Ik heb de preek weleens gezien als ‘het opendoen van de speeltuin’, waarna iedereen naar hartenlust kan spelen. Natuurlijk staat er meer op het spel – mensen verlangen naar een goed woord, naar de ontmoeting met God in de kerkdienst, naar geestelijk voedsel. Maar ik ben geen voedselbank en de preek alleen ook niet. Alles gebeurt in de heilige ruimte van de gemeente die is samengekomen voor de levende Heer. Zelf ben ik iedere keer weer nieuwsgierig: zal er heil komen uit deze tekst, concreet voor hier en nu?

Met mijn preken hoop ik te bereiken dat mensen hun leven nieuw verstaan en dat zij zichzelf beschouwen als gezegend en geroepen. Voor mijn geloof is het preken heel goed. Je preekt altijd een beetje voor jezelf – dus ik verwerk mijn eigen vragen en geloofsleven in de preek en zoek naar gedachten die kritisch zijn of oppeppend, die nieuwe ruimte scheppen om het leven met God te wagen en vol te houden.

Ik heb de preek weleens gezien als ‘het opendoen van de speeltuin’, waarna iedereen naar hartenlust kan spelen

Bert Altena — Zelf houd ik ervan om te preken. Het heeft wel wat om een stief kwartier te kunnen spreken, ononderbroken en onweersproken. En dat voor een – in de regel – aandachtig en welwillend gezelschap. Menig leraar zou jaloers zijn! Preken gaat over communicatie en dat is in de kern iets wonderlijks. Dat door gewone woorden van een preek iets bij mensen gebeurt: bij ieder van de hoorders op een eigen, verschillende manier. Ik weet inmiddels dat het zo werkt, maar het verbaast me toch telkens weer.

Tegelijk doet het preken iets met jezelf. Dat ik graag preek, heeft er ook mee te maken dat je in een preek met wezenlijke dingen bezig bent. Het gaat over je eigen geloof en je eigen drijfveren. In een preek ben je persoonlijk betrokken. Ik heb weleens gekscherend gezegd dat ik mijzelf er elke zondag weer bovenop preek. In elke grap zit een waarheid verborgen, en dat geldt hier ook.

Karin van den Broeke — De eredienst is voor mij een ontmoeting van mensen met God en met elkaar. De preek speelt daarin de sleutelrol. In de preek ligt het meest expliciet een kans besloten om die ontmoeting op gang te brengen. Elke zondag weer hoop ik het bijbelse verhaal zo door te geven dat mensen zichzelf erin herkennen en onder de loep durven nemen, elkaar warmhartiger aanzien en God ervaren als betrouwbare hoeder van ons aller bestaan. Dat vraagt van mij dat ik die ervaring daarvoor zelf heb, bij het schrijven van de preek. Tijdens dat proces moet er ook met mij al iets gebeuren. Juist dat maakt het schrijven tot een mooi gebeuren. Mijn echtgenoot kan het rustig zeggen: ‘O, ben je bij het emotionele moment van de preek?’, als ik met tranen over mijn wangen achter de computer zit. Of ik merk zelf hoe de stapel boeken naast mijn secretaire steeds wanordelijker wordt, omdat ik een spoor in de exegetische gevonden heb dat me verrast en dat ik verder wil verkennen. Vaak merk ik ook hoe iets dat me doordeweeks sterk beziggehouden heeft een plaats krijgt in de preek.

Jos Douma — Ik preek omdat het mijn missie is om mensen bij Jezus te brengen. Preken zijn daarbij een belangrijk hulpmiddel. Ik preek omdat ik het belangrijk vind dat Christus aan het woord komt in mensenlevens. Ik preek trouwens ook ge-

woon omdat ik op het rooster sta: zondagmorgen 10.00 uur bijvoorbeeld. Want het is warempel niet altijd zo dat ik sta te springen om te preken (meestal wel overigens). Want het is ook telkens weer een waagstuk omdat het een intens mysterieus proces is, dat preken: God komt aan het woord (dat geloven de meeste kerkgangers, maar sommige ook niet, en ik weet het niet altijd zeker), ik kom aan het woord (dat is in elk geval een ding dat zeker is, en er zijn vast kerkgangers die vinden dat ik te veel aan het woord kom, omdat ik te lang preek of te veel recht doe aan mezelf en te weinig aan de Bijbel) en de hoorders moeten ook aan het woord komen (want hun verlangens en twijfels en teleurstellingen en successen hebben er recht op stem te krijgen). Maar hoe breng je dat allemaal bij elkaar? Dan denk ik aan wat een oudere collega eens zei: 'Laat je maar gewoon meenemen door de bijbeltekst.'

Kees van Dusseldorp — Ik ervaar het als een voorrecht om tijd te krijgen om met Gods Woord bezig te gaan. Ik ontdek daarin steeds weer nieuwe rijkdom over God of over de mens. Terwijl ik daarmee bezig ben, groeit het verlangen om de gemeente te laten delen in die verrassingen. Soms is het best confronterend wat er in de Bijbel staat. Dan heb ik een flink stuk werk te verzetten voordat de preek klaar is. Ik zie het zo, dat de gemeente mij de ruimte geeft om voor haar Gods Woord te bestuderen. Niet in plaats van de gemeente, maar wel met de extra mogelijkheden en vaardigheden die ik heb gekregen. Ik ervaar dat ook als een roeping van mijn Heer, Jezus Christus. Soms gaat de voorbereiding heel moeizaam en komt er een moeilijke of ingewikkelde preek uit. Dat ligt meestal aan mijzelf of mijn omstandigheden. Maar als ik de preek heb gehouden, vind ik rust in het besef dat ik het 'resultaat' in de handen van de Heer mag leggen.

Hilbrand van Eeken — 'Hoe kunnen ze in hem geloven als ze niet over hem hebben gehoord? En hoe kunnen ze over hem horen als hij niet verkondigd wordt? En hoe kan iemand verkondigen als hij niet is uitgezonden?' (Romeinen 10:14b-15a). Deze drie retorische vragen van Paulus verwijzen naar een werkelijkheid die mij innerlijk motiveert elke week een preek voor

te bereiden en te houden. Om God te leren kennen zijn wij aangewezen op wat Hij van zichzelf zegt. Het wonderlijke vind ik dat God ook mij wil gebruiken om dat Woord van God naar de mensen toe te brengen. Hierbij speelt voor mij een roepingsbesef een grote rol. Ik blijf zelf in de eerste plaats ook hoorder, maar ik mocht ervaren hoe God mij wilde roepen om het gehoorde door te geven.

Bert Karel Foppen — Hoe spreekt God vandaag? Wat mij betreft op talloze manieren, maar de kerkdienst met daarin de preek is bij uitstek zijn manier! Een preek is voor mij dan ook de levende stem van God. Ik weet me geroepen om die stem ‘ge-luid’ te geven. Spurgeon zegt over de Bijbel: ‘De Bijbel is het boek dat met je praat.’ Een prachtige definitie! Doorgaand op deze definitie zeg ik: via de verkondiging praat God met je. Dat zijn heel hoge woorden, tegelijk wil ik deze hoge visie

*Een preek heeft
wat mij betreft
ook iets van een
huwelijks-
aanzoek*

niet kwijt. Het is opmerkelijk dat heel veel mensen (onbewust) ook nog wel zoiets verwachten... Ze verwachten een woord van God, een aangeraakt worden door God. Een preek heeft wat mij betreft ook iets van een huwelijksaanzoek. Lokkend en nodigend. Professor Van Ruler schreef ooit: ‘God gaat niet als een stoomwals over ons heen. Hij respecteert onze vrijheid als schepselen. Hij randt ons niet aan en verkracht ons niet, maar vraagt ons ten huwelijk.’ Mijn diepste

hoop is dat mensen de in de verkondiging uitgestoken hand van God aangrijpen, eenvoudigweg hun hand en daarmee hun leven aan God toevertrouwen, met Hem trouwen! En is dat niet iets wat telkens opnieuw moet gebeuren? Het ‘huwelijk’ moet in ieder geval steeds vernieuwd worden!

Jantine van Iersel-Veenhof — Ik wil graag het goede nieuws van het evangelie verkondigen. We mogen als opgestane mensen in deze wereld leven, met Christus zoekend naar Gods koninkrijk. In de preek mag je dat gesprek tussen God en mensen telkens op gang brengen en daaraan woorden geven. Ik zie de preek als een moment waarop we iets leren over God, wie Hij is en wie wij zijn in zijn ogen. Ook is de dienst een moment waarop Hij ons mensen zoekt en wij God zoeken.